

DEPREMİN GÖLGESİNDE 2023 BÜTÇESİ

Prof. Dr Aziz Konukman'ın kaleminden !!!

YEREL SÜRELİ YAYIN
DERNEĞİN SÜRELİ YAYIN ORGANIDIR

Mali Müşavirler Muhasebeciler Birliđi
Derneđi Ankara Şubesi Adına Sahibi
Ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

TEKİN GENÇ
GENEL YAYIN YÖNETMENİ

MUHİTTİN KILIÇ

YAYIN KURULU

TEKİN GENÇ

MUHİTTİN KILIÇ

PINAR KAYGISIZ

GALİP ERBEKTAŞ

ŞAMİL ŞAHİN

ESRA ÇİÇEK

ÇAĞLAR COŞKUN

YÖNETİM YERİ

Hanımelı Sokak No:12/16 Sıhhiye ANKARA
Tel: 0 312 231 4390 Faks: YAPIM 0 312 231 4396

MAİL VE WEB ADRESİ

Ankara Şube

www.mmmbank.org.tr

mmmbdankara@gmail.com

www.facebook.com/mmmbdankara

DEPREMİN GÖLGESİNDE 2023 BÜTÇESİ

Deprem ülkemizde her şeyi değiştirecek. Enkaz altında kalan yalnızca 11 ilimiz ve 11 ilimizin vatandaşları değil ve olmayacak.

**“Saraylar saltanatlar çöker
Kan susar birgün
Zulüm biter
Menekşeler de açılır üstümüzde
Leylaklar da güler.
Bugünlerden geriye,
Bir yarına gidenler kalır
Bir de yarınlar için direnenler.”**

Adnan Yücel

Her şey enkaz altında kalır. Yalan dolan peşinde koşanlar yalan dolanlarıyla birlikte, Zübük kıvraklığındaki zekasıyla her şeyin üstesinden gelebileceğini sananlar, gerçekleri örtmeye çalışanlar da enkaz altından çıkamayacaklar.

Yaralarımızı sarmak yıllar alacak, acımız büyük. Depremın gölgesinde diğer ülke gerçeklerinin tartışılmasına bile fırsat kalmadı. Çalışmalarıyla bize ışık tutan tüm toplumu ilgilendiren 2022 yılı bütçe uygulama sonuçlarının değerlendirilmesi ve yanlışıyla doğrusuyla 2023 yılı bütçesine bakışı değerli anlatımıyla hocamız Bilim İnsanı Prof. Dr. Aziz KONUKMAN' a bıraktık.

Prof. Dr. Aziz KONUKMAN
Emekli Öğretim Üyesi

2022 BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI VE 2023 BÜTÇESİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME.

Bu çalışmada önce 2022 bütçe uygulama sonuçları ele alınacaktır. Daha sonra 2023 bütçe büyüklükleri değerlendirilecektir.

2022 Bütçe Uygulama Sonuçlarının Değerlendirilmesi.

2022 bütçe gerçekleştirmeleri 16 Ocak 2023 belli oldu. Bütçe performansı ile ilgili olarak bir değerlendirme yapılabilmesi için öngörülen bütçe büyüklüklerinin bilinmesi gerekmektedir. Ortada iki tane öngörü bulunmaktadır: 2022 yılı program hedefleri ve gerçekleşme tahminleri.

İlki ek bütçe dahil başlangıç ödeneklerini ve gelir tahminlerini göstermektedir. Yani Meclis'in izin verdiği ödenek, gelir tahminleri ve bütçe açığından oluşan bütçe büyüklükleridir. İkincisi 4 Eylül 2022 tarihli OVP (2023-2025)'de verilmektedir. 2022'de bütçe gerçekleştirmeleri program hedefleri ve gerçekleşme tahminleriyle karşılaştırıldığında ilginç sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Bütçe açığının program hedefinin yarısına yakın bir düzeyde gerçekleştiği görülmektedir. 278,4 milyar liralık bir açık öngörülürken gerçekleşme 139,1 milyar olmuştur. **Böylece, program hedefinden 139,3 milyar, gerçekleşme tahmini olarak verilen OVP hedefinden (461,2 milyar) ise 322,1 milyar lira daha düşük bir bütçe açığıyla 2022 yılı kapatılmıştır** (Bk. Tablo 1). Nitekim uygulama sonuçlarının açıklandığı gün 2022 Yılı Değerlendirmesi-2023 Hedefleri programında konuşan Bakan Nebati bütçe performansı ile ilgili olarak "Bütçede öngörülerimizden daha iyi bir rakama ulaştık" diye övünmüştür.

Ancak bu ilk izlenim yanıltıcıdır. Çünkü başarılı sayılabilecek bu sonuçlar bütçe hakkı ihlalleri yapılarak gerçekleştirilmiştir. **Önce 2022 bütçe gerçekleştirmelerini program hedefleriyle karşılaştırarak bir değerlendirme yapalım.** Bütçe açığının program hedefinin yarısına yakın bir düzeyde tutulmuş olması gerçekten bir başarıdır. Ancak bu Meclis'in verdiği gider ve gelir izinlerinin aşılmasıyla gerçekleştirilebilmiştir. Tablo 1' den görüleceği üzere 109,9 milyarlık ödenek üstü harcama yapılmış ve 249,3 milyarlık bir gelir fazlası yaratılmıştır. Bunun 167,3 milyarı vergi geliri fazlasıdır.

Bu iki olasılığın gerçekleşmesi aslında bütçe hakkının yok sayılması anlamına gelmektedir. Çünkü bir yandan bütçenin anayasası konumundaki 5018 sayılı Kanun'a aykırı bir şekilde ödenek üstü harcamaya yol verilirken, aynı zamanda Meclis'in gelir izninin dışına çıkılarak topluma yeni bir vergi yükü getirilmektedir.

Ancak ilginçtir, Anayasa'nın 161. maddesine göre sadece bütçe giderleri, kamu tüzel kişilerine verilen azami harcama tutarlarını belirttiği bir izin mahiyetindedir. Bu durum bütçe gelirleri için söz konusu değildir. Çünkü bütçe kanunlarında gelir tutarları tahminî değerler olarak görülmektedir. Oysa gider tutarları da tahminî değerlerdir. Nitekim bütçe genel olarak belirli bir dönemdeki gelir ve gider tahminleri ile bunların uygulanmasına ilişkin hususları gösteren ve usulüne uygun olarak yürürlüğe konulan bir belgedir. Durum bu ise aslında her iki tutarın da izin mahiyetinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Ama her nedense bu kabul görmemektedir.

Dolayısıyla gelire yaklaşım bu olunca Türk mevzuatında bütçe gelir öngörüsünün üzerinde gelir elde etme çabası bir bütçe hakkı ihlali olarak görülmemektedir. Oysa bütçe hakkı, vergi ve benzeri gelirlerle kamu harcamalarının çeşit ve miktarını belirleme, onaylama ve bütçe harcamalarının sonuçlarını denetleme hakkıdır. Ayrıca bütçe hakkı mücadelelerinin tarihsel gelişimi incelendiğinde, meclislerin harcamalardan önce vergi izni vermiş olduğu görülmektedir.

Oysa Ek bütçe hazırlanırken istenilseydi ilave olarak yapılacak 109 milyar 948 milyon liralık harcama kadar Ek bütçe toplam ödeneği artırılabilirdi ve Teklif bu büyüklükle Meclis'e sevk edilebilirdi. Ek bütçenin denk olma zorunluluğu nedeniyle bütçe açığı da değişmeyerek 278 milyar 373 milyon lira düzeyinde kalacaktı. Bu yolun tercih edilmemiş olması, bu olası 109,9 milyarlık ilave harcama ve gelirin bilinçli bir şekilde Meclis'ten gizlendiğini göstermektedir.

Maalesef bütçe açığını düşük gösterme uğruna (278,4 milyar liralık bir açık öngörülürken gerçekleşmenin 139,1 milyar olması) ödenek üstü harcama yapılarak ve geniş halk yığınlarına bu tutardan daha fazla ilave vergi yükü getirilerek ciddi bir bütçe hakkı ihlali yaşanmıştır.

Bu kez 2022 bütçe gerçekleştirmelerini gerçekleştirme tahminleriyle karşılaştırarak bir değerlendirme yapalım. Bütçe açığının gerçekleşme tahminininin 322,1 milyar altında tutulmuş olması program hedefi örneğinde olduğu gibi gerçekten bir başarıdır. Ancak bu Meclis'in verdiği gider ve gelir izinlerinin planlandığı şekilde aşılamaması nedeniyle olmuştur. İktidar, ikinci bir ek bütçe olanağı olmadığı için 2021 yılı sonunda başvurduğu ek bütçe benzeri bir yasal düzenlemeyi 2022 yılı sona ermeden yeniden getirmeyi öngörüyordu. Bilindiği üzere, 25 Aralık 2021 tarih ve 7349 sayılı 'Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun' adını taşıyan torba yasanın 7.maddesiyle bütçenin Anayasası niteliğindeki 5018'e geçici bir madde eklenerek ek bütçeye gerek kalmadan Cumhurbaşkanına 2021 yılı genel bütçe gelir tahmini üzerinde gerçekleşen gelir kadar genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile özel bütçeli idarelerin bütçelerine ödenek ekleme olanağı getirilmişti. **İşte 4 Eylül 2022 tarihli OVP (2023-2025)'de verilen 2022 yılı gerçekleşme tahminleri, 2021'de olduğu gibi 2022'de planlanan olası ek bütçe benzeri bir yasal düzenlemenin büyüklükleriydi.** Gerçekleşme tahminleriyle şekillenen büyüklüklerle Meclis'in verdiği gider ve gelir izinlerinin aşılması ve bütçe açığının 278,4'den 461,2 milyara artırılması öngörülmüştü.

Ancak bu büyüklükler uygulamaya konulamadı. Çünkü bu büyüklüklerin dayanacağı 2021'deki gibi bir yasal düzenleme yapılamadı. CHP'nin başvurusu üzerine 2021'deki düzenleme iptal edilmişti (2021'de kabul edilen torba kanununun 7.maddesiyle 5018'e eklenecek ek bütçe niteliğinde bir sonuç yaratan geçici maddenin iptaliyle ilgili karar için bk. 27 Aralık 2022 tarih ve 32056 sayılı Resmi Gazete). Bu iptal kararı olmasaydı, 2022'de yine bir torba yasayla 5018'e ek bütçe niteliğinde bir sonuç yaratan bir geçici madde eklenebilecekti. Böylece

2022 yılı genel bütçe gelir tahmini üzerinde gerçekleşen gelir kadar genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile özel bütçeli idarelerin bütçelerine ödenek ekleme olanağı getirilmiş olacaktı. 2022'de 249,3 milyarlık bir bütçe gelir fazlası yaratılmıştır (Bk. Tablo1, sütun 4). Bu tutarın 220 milyarı genel bütçe gelir fazlasıdır. Bu durumda bu tutar kadar genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile özel bütçeli idarelerin bütçelerine ayrılan ödenek artmış olacaktı. Yaptığımız hesaplama yeni bütçe büyüklükleri (milyar olarak) şöyle olacaktı: Gider 3161,4; Gelir 2802,4; Açık 359,0. **Böylece mevcut gerçekleşme tutarından 220 milyar daha fazla bir harcama ve bütçe açığı gerçekleşecekti. Bu durumda ödenek üstü harcama 110 yerine 220 milyar olacaktı. 5018'e 2021'de olduğu gibi geçici bir madde eklenememiş olması nedeniyle evdeki hesap çarşıya uymayınca, 220 milyarlık bu genel bütçe gelir fazlası harcamaya dönüştürülemez. Buna rağmen yine de 110 milyar tutarında bir ödenek üstü harcama yapılabilmiştir.**

Finansmanı ise geçmiş yıllarda olduğu gibi yine yasa dışı borçlanmayla gerçekleştirilmiştir. Bilindiği üzere, TBMM Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu'nda Elektrik Piyasası Kanunu ile

Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi 16 Aralık 2022'de görüşülürken kabul edilen bir önerge ile Hazine ve Maliye Bakanlığı'na 200 milyar liralık ilave borçlanma yetkisi verilmiştir. Daha sonra bu teklif yasalaşmıştır. Bu yetki ilgili kanununun 3.maddesiyle 4749'a eklenen geçici 36.maddeyle verilmektedir (Kanun için bk. 28 Aralık 2022 tarih ve 32057 sayılı Resmi Gazete). Bu uygulama 2020 yılı ve bu yıllarla sınırlı kalmamaktadır. Geçmişte 2009, 2017 ve 2019 yıllarında da bu yola başvurulduğu görülmektedir.

Adeta söz konusu uygulama, geçici maddelerin getirildiği yıllarda Anayasa'ya aykırılık iddiasıyla iptali için dava açılmaması nedeniyle bir gelenek haline getirilmiştir. Hukuk tanımazlığın sürdürüldüğü bir ortamda bu duruma şaşmamak gerekiyor. **Böylece Anayasa'ya aykırı olarak verilmiş 200 milyarlık yasa dışı ilave borçlanma yetkisi sayesinde**

110 milyarlık ödenek üstü harcama yapılabilmesi mümkün hale gelmiştir. Yani çifte bütçe hakkı ihlali yaşanmıştır. Hem Meclis'in verdiği borçlanma limiti izninin yasayla tanınmış istisnalar dışında aşılması olanağını yaratılmış hem de ödenek üstü harcamayla gider izni aşılmıştır. Hatta ilginçtir söz konusu yetki alınmadan yasal limit aşılarak istim arkadan gelsin mantığıyla yasa dışı borçlanmaya gidilmiştir.31 Aralık'ta yayımlanan Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın "Kamu Borç Yönetimi Raporu Aralık 2022" başlıklı çalışmasında kasım sonu net borçlanma tutarının 350,2 milyara ulaştığı bildirilmektedir. Yüzde 5'lik Bakan oluru alınarak 293 milyar TL seviyesine yükseltildiği ileri sürülen yeni limit tutarının (limit tutarı başlangıç ödeneği üzerinden hesaplanmış. Oysa ek bütçeye gidildiği için ek ödenek dahil başlangıç ödeneği – revize edilmiş bu ödenek üzerinden yapılan bir limit analiz için 9 Ocak 2023 tarihli Evrensel'de yayımlanan "İkinci kez ek bütçe ve ek bütçe benzeri bir düzenleme olanaksız olunca İktidar borçlanma limitini yasa dışı artırıyor" başlıklı çalışmamıza bakılabilir- dikkate alınmalıydı) yetki öncesinde yasa dışı olarak 57,2 milyar arttırıldığı ortaya çıkmaktadır. Yani bu tutarda bir yasa dışı borçlanma yapılmış, yasal düzenlemesi (bu düzenleme Anayasa'ya aykırıdır) arkadan gelmiştir. Aralıkta ise net borçlanma tutarı 437,2 milyara ulaşmıştır. İlginçtir, 200 milyarlık yasa dışı yetki alınmışken bu tutar 144,2 milyar düzeyinde kalmıştır.

Öte yandan gerçekleşen 110 milyarlık ödenek üstü harcamanın 52,5 milyarı kur korumalı mevduata (KKM) ait olmuştur. Bilindiği üzere ek bütçe hazırlanırken yeni bir bütçe tertibi açılarak KKM için 40 milyarlık bir ödenek ayrılmıştı. 52,5 milyarlık ödenek üstü harcama yapılarak KKM harcaması 92,5 milyara ulaşmıştır. Yasa dışı borçlanma örneğinde olduğu gibi istim arkadan gelsin mantığıyla ek bütçe öncesinde KKM uygulaması başlatılmış ve bütçeden ödemeler yapılmaya başlamıştır. Türk Lirası'na istikrar kazandırmak ve dolarizasyon eğilimini tersine çevirerek döviz kurunun enflasyon üzerindeki baskısını hafifletmek amacıyla Aralık 2021'de devreye alınan KKM uygulamasında ilk ödemeler 3 aylık vade tercihinde bulunan hesap sahipleri için 23 Mart 2022 tarihi itibarıyla gerçekleştirilmiştir.4 ay sonunda bu ödemeler 37,2 milyar TL'ye ulaşmıştır. **Ek bütçe 7 Temmuz 2022 tarihinde yürürlüğe girdiği için bu harcamalar ödenek olmaksızın yapılmıştır. Bu ilk kez olmuştur ve böylece ciddi bir bütçe hakkı ihlali gerçekleşmiştir. Aynı konuda bir başka bütçe hakkı ihlali, KKM kaynaklı muafiyet ve istisna tutarıyla ilgili bir bilginin paylaşılmamış olmasıyla yaşanmıştır**

Bu bütçe hakkı ihlalleri yetmiyormuş gibi ayrıca seçim öncesinde 2022 bütçe açığının makyajlanması yoluna da gidilmiştir.2022 bütçe açığı gerçekleşmesinin öngörülen düzeyin çok gerisinde kalması beraberinde bütçe açığının makyajlandığı tartışmalarını getirdi. BOTAŞ'ın Rusya'dan aldığı 20 milyar doları bulan gaz borcunun seçim sonrasına ertelendiğinden hareketle 2022 bütçe açığının küçük gösterildiği ileri sürüldü. Bu borç tutarının bütçeden ödenecek TL tutarı, bu iddiayı dile getiren tarihleri sırasıyla belirtilmiş yazılarda nasıl hesaplandığı belirtilmeden 280,250 ve 360 milyar olarak verilmektedir. Söz konusu yazılarda "erteleme olmasaydı borç verme kaleminde bu tutarlar yer alacak ve açıklanan bütçe açığı bu tutarlar kadar yüksek olacaktı" iddiası dile getirilmektedir(Bk. Uğur Gürses'in 16 Ocak 2023 tarihli "Bütçedeki gaz sıkışması", Mahfi Eğilmez'in 17 Ocak 2023 tarihli "2022 Bütçesinin Kuşbakışı Analizi" başlıklı yazıları ve Mustafa Çakır'ın Cumhuriyet'te yayımlanmış 24 Ocak 2023 tarihli "AKP'nin bütçe cinliği: Yeni hükümet rekor 'açığı' devir alacak" başlıklı haberi).Ancak ileri sürülen bu tutarlar 2022 bütçe program ve 2022 gerçekleşme tahmini büyüklükleri arasında verilen borç verme kalemlerindeki tutarlarla karşılaştırıldığında bu boyutlarda bir borç ödemesinin öngörülmediği çok açık bir şekilde görülmektedir. Dolayısıyla bu boyutlarda öngörülme bir ödemenin ertelenmiş olması da söz konusu olamaz. Ancak bu bir borç ertelemesi olmadığı anlamına da gelmez. Borç verme kaleminde gerçekleşmenin gerçekleşme tahminin 82,3 milyar altında kalmış olması bu tutarda bir borç ertelemesi olduğunu göstermektedir. Bu tutar büyük bir olasılıkla BOTAŞ'a aittir. Ertelenme olmasaydı borç verme kalemi altında verilen BOTAŞ'a ait borç verme tutarı 121,4 milyar iken bu ertelenen tutar kadar artarak 203,7 milyara ulaşacak ve mevcut bütçe açığı 82,3 milyar yükselmiş olacaktı. BOTAŞ'a ait borç verme tutarının son iki ayda artmayarak yılı 121,4 milyarla kapatmış olması ve bu iki ayda Merkez Bankası'ndan BOTAŞ'a bir döviz satışının yapılmamış olması borç ertelemesi olasılığını güçlendirmektedir. Ayrıca sermaye transferi kaleminde BOTAŞ'a yönelik bir tutarın yer almayışı ve görevlendirme kalemi (eskiden adı görev zararıydı) altında Şubat ve Mart'ta sadece toplam 5 milyarlık bir ödemenin görünmesi ve sonrasında yılsonuna kadar hiç ödeme yapılmamış olması, bu iki kalemden de bir ödeme ertelemesi yapıldığını göstermektedir. Toplam tutarı bilinmeyen bu üç kalemden ödeme ertelemesi dikkate alındığında, bütçe açığının bilinmeyen bu tutar kadar aşağıya çekildiği gerçeği ortaya çıkmaktadır. **Yani seçim öncesinde 2022 bütçe açığı makyajlanmıştır.**

Bakan Nebati'nin bu bütçe uygulama sonuçlarından yapılmış bütçe hak ihlallerini ve bütçe açığı makyajlanmasını yok sayarak bir başarı hikayesi çıkarmış olması düşündürücüdür.

Başta muhalif siyasi partiler olmak üzere toplumun örgütlü temsilcilerinin özellikle bu ihlallerine kayıtsız kalarak tepki göstermemiş olması ise hem düşündürücü hem de bir o kadar üzücüdür.

2023 Bütçesi Üzerine Değerlendirme.

Tablo 2’de verilen 2023 yılı bütçe büyüklükleri incelendiğinde, cari transferlere faiz de eklendiğinde bütçenin ağırlıklı olarak bir transfer bütçesi olduğu görülmektedir. Toplam transfer ödenekleri bütçenin yüzde 50,3 ; alt kalemler cari transfer ve faiz ödeneklerinin payı sırasıyla yüzde 37,6 ve 12,7’dir. Bütçenin yatırım vizyonu ise yok düzeyindedir. Sermaye gideri ve sermaye transferinden oluşan yatırım ödeneğinin bütçe payı yüzde 7,9’dur. KKM ödemeleri için ayrılan ödenek ise 25 milyar düzeyindedir.

Personel ödeneklerinin (SGK Devlet Prim Giderleri dahil) bütçe ve milli gelir payları ise sırasıyla yüzde 24,7 ve 5,9’dur. Bu paylar gelişmiş ülkelere kıyasla çok düşük düzeydedir. Bu veriler kamu personelinin hem sayı hem de ödenen ücretler düzeyi bakımından çok zor bir durumda bulunduğunu göstermektedir. Bu ödeneğin bütçe ve milli gelirdeki payları sırasıyla yüzde 1,2 ve binde 2,9’dur. Tarım Kanunu’na göre milli gelirin yüzde 1’i kadar ayrılması gereken ödenek ilk kez binde 3’ün bile altına çekildiği görülmektedir. Demek ki bütçenin yüzü çiftçiye de dönük değildir.

Bütçe gelirlerinin en büyük kaynağı geçmiş yıllarda olduğu gibi yine vergi gelirleridir. Bu kalemin bütçe geliri içindeki payı yüzde 84’dür. Dolaylı (KDV, ÖTV vb. vergiler) ve dolaysız vergilerin (gelir ve servet vergileri) vergi gelirlerindeki paylarının sırasıyla yüzde 52 ve 48 civarında olması öngörülmektedir.

Dolaylı vergilerin ağırlıklı bir kısmını emekçiler üstlenmektedir. Emekçiler bunun yanı sıra gelir vergisinin yaklaşık yüzde 75’ini de ödeyerek iki vergi yükü altında adeta ezilmektedir.

Bütçe açığı ise 659,4 milyar TL olarak öngörülmektedir.

Bu bütçe büyüklükleri sermaye kesimine doğrudan kamu harcaması yoluyla (verilen kamu ihaleleri, mal ve hizmet alımları kaleminden yapılan ödemeler, cari transfer kaleminden sermayenin yararlandığı bazı aktarımlar, KKM ödemeleri ve ağırlıklı olarak bu kesime giden faiz ödemeleri) önemsenecek tutarda bir kaynak tahsisi yapılacağını göstermektedir. Bu kesime ayrıca dolaylı olarak vergi harcaması adı altında bir kaynak tahsisi daha yapılmaktadır. Bütçe büyüklüklerinde yer verilmeyen ancak bütçe teklifinin bağlı cetvelleri arasına sıkıştırılmış olan üç yıllık vergi harcaması öngörülerini bu tür bir kaynak tahsisini çok açık bir şekilde ortaya koymaktadır. 2023 bütçesinde muafiyet ve istisnalar nedeniyle vazgeçilen vergi (vergi harcaması) tutarı 994,4 milyar lira düzeyindedir. KKM kaynaklı muafiyet ve istisna tutarı bilinmemekle birlikte bu tutar içinde yer almaktadır. Bu teşvikten ağırlıklı olarak sermaye kesimi yararlanmaktadır. Bunun yaklaşık 150-170 milyar TL’si asgari ücretin vergi dışı bırakılması yüzünden emekçilerden alınmayacak olan vergiye karşılık geliyor. Bu toplam tutar öngörülen vergi gelirlerinin yüzde 31’i düzeyindedir. **Sırf bu kalem nedeniyle “sermaye için bütçe” nitelendirmesi rahatlıkla yapılabilir.**

Özetle emekçinin çifte vergi yükü altında ezildiği, vergi harcamalarının bütçe vergi gelirlerinin üçte biri olarak öngörüldüğü, çiftçinin ihmal edildiği, kentsel rantların vergilendirilmediği, menkul sermaye gelirlerinin çok az bir düzeyde vergiye tabi tutulduğu bir ortamda bu bütçe büyüklükleri bütçenin sermayenin bütçesi olduğunu çok açık bir şekilde göstermektedir. Dolayısıyla yapılan bu sınıfsal tercih nedeniyle bütçe halkın bütçesi olmaktan çok uzaktır.

Öte yandan bütçe büyüklüklerinde öngörülen artışlar bir seçim bütçesi izleneceğini çok açık bir şekilde göstermektedir (Bk. Tablo 2). Öngörülen bütçe açığı tutar olarak (659,4 milyar TL) 2022 yılı gerçekleşme tahmininin (461,2 milyar TL) yüzde 43 üzerine çıkmaktadır. Benzer şekilde, bütçe ödeneği ve bütçe geliri öngörülerini 2022 yılı gerçekleşme tahmin düzeylerini aşmaktadır. Bu kalemlerin öngörü tutarları ve 2022 yılı gerçekleşme tahmin düzeyleri sırasıyla şöyle olmuştur: Bütçe ödeneği 4,469.6 ve 3,133.7 milyar; Bütçe geliri ise 3,810.1 ve 2,672.5 milyar lira . Her ikisinde de yukarı doğru bu sapma yüzde 42,6 olmuştur. Bu tespitler, 2023 yılında mali disiplindeki bozulmanın daha yüksek boyutlara taşınacağını göstermektedir. GSYH deflatöründe yüzde 32,3’lük bir artış öngörülmesi bu üç büyüklüğün tutarlarının reel olarak artacağı anlamına gelmektedir. **Dolayısıyla 2023 yılında bir seçim bütçesi planlandığı açık bir şekilde görülmektedir.**

Ancak ilginçtir, karşılaştırma 2022 yılı gerçekleşme tahminleri yerine 2022 yılı gerçekleşmesine göre yapılmış olsaydı ki doğrusu bu olurdu çünkü artık bu rakamlar geçerlidir- tüm bütçe büyüklüklerinde öngörülen yüzde artışlar sil baştan değişmiş olacaktı. Bu tür bir karşılaştırmanın sonuçları Tablo 3’de verilmektedir. İlgili tablo incelendiğinde bütçe gider

büyükliklerinde daha fazla gelir büyüklüklerine ise daha az bir yüzde artış öngörüldüğü ortaya çıkmaktadır. Bunun sonucu olarak öngörülen bütçe açığı adeta patlamaktadır. **Öngörülen bütçe açığı ilk karşılaştırmada yüzde 43 iken ikincisinde yüzde 370,6'ya yükselmektedir.2023 bütçesinin bir seçim bütçesi olduğu öngörülen artışlardaki bu revizyonla adeta tescillenmiştir. Seçim 2022 bütçe gerçekleştirmeleri açıklandığında bütçe performansı ile ilgili olarak "Bütçede öngörülerimizden daha iyi bir rakama ulaştık" diye övünen iktidarın 2023'de öngörülen bütçe açığı patlamasını görmezden gelmesi düşündürücüdür.**

Seçimi kazanma olmazsa olmaz bir hedef görüldüğü için seçim öncesinde, iktidar daha eli açık davranacaktır. İktidar yılın bütünü için öngörülmuş ödeneklerin neredeyse tamamını seçim öncesinde harcamaya yönelecektir. Nasıl olsa seçim sonrasında ihtiyaç duyulacak ödenek ve gelirler iktidar kim olursa olsun ek bütçeyle karşılanabilecektir. Böylece bütçe başlangıç ödeneklerinin harcanması seçim öncesine sıkıştırılmış olacaktır. Gelirlerin tahsil zamanı ve iç borçlanmadaki sınırlılıklar nedeniyle gerektiğinde para da basılarak, bu öne çekilmiş bütçe harcamaları finanse edilmiş olacaktır. Böylece seçime yönelik müjdelere seçim öncesinde uygulamaya konulabilecektir. Nitekim bu tür seçim müjdeleri birbiri ardına verilmeye başladı bile. Bu müjdelerin,2023 bütçe büyüklüklerinin ve 11 aylık 2022 yılı bütçe uygulama sonuçlarının ayrıntılı bir değerlendirmesi için yeni yayımlanmış olan Sanayi ve Toplum dergisinin 1.sayısında yer alan "Önceki İki Yılın Uygulama Sonuçları ve 2023 Bütçe Teklifi Üzerine Bir Değerlendirme" başlıklı yazımıza bakılabilir.

TABLO 1- 2022 Yılı Bütçe Büyüklükleri

	2022 Yılı Bütçe Gerçekleşmesi	2022 Program Hedefi (Ek Bütçe Dahil Başlangıç Ödenekleri ve Gelir Tahminleri)	2022 yılı Bütçe Gerçekleşme Tahmini	2022 Yılı Bütçe Gerçekleşmesinin Program Hedefinden Sapması	2022 Yılı Bütçe Gerçekleşmesinin Gerçekleşme Tahmininden Sapması
Harcamalar	2.941.420	2.831.472	3.133.700	109.948	-192.280
1-Faiz Hariç Harcama	2.630.517	2.501.672	2.803.900	128.845	-173.383
Personel Giderleri	615.278	613.641	617.300	1.637	-2.022
Sosyal Güv.Kur. Devlet Primi	96.842	97.151	98.100	-309	-1.258
Mal ve Hizmet Alımları	257.076	214.814	258.300	42.262	-1.224
Cari Transferler	1.126.152	1.078.291	1.224.400	47.861	-98.248
Sermaye Giderleri	276.403	206.348	277.600	70.055	-1.197
Sermaye Transferleri	48.822	23.627	35.900	25.195	12.922
Borç Verme	209.944	201.623	292.200	8.321	-82.256
Yedek Ödenekler	0	66.177		-66.177	0
2-Faiz Harcamaları	310.903	329.800	329.800	-18.897	-18.897
Gelirler	2.802.355	2.553.099	2.672.500	249.257	129.855
Genel Bütçe Vergi Gelirleri	2.353.286	2.185.950	2.269.600	167.336	83.686
Diğer Gelirler	449.069	367.148	402.900	81.921	46.169
Bütçe Dengesi	-139.065	-278.374	-461.200	139.309	322.135

TABLO 2- Merkezi Yönetim Bütçesi Büyüklükleri (2021-2023)

	(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)			(Yüzde Değişim)		(Yüzde Dağılım)		
	2021	2022 (1)	2023 (2)	2022 (1)	2023 (2)	2021	2022 (1)	2023 (2)
HARCAMALAR	1 603 545	3 133 658	4 469 570	95,4	42,6	100,0	100,0	100,0
01 - Personel Giderleri	346 279	617 372	952 308	78,3	54,3	21,6	19,7	21,3
02 - SGK Devlet Primi Giderleri	57 380	98 148	150 392	71,0	53,2	3,6	3,1	3,4
03 - Mal ve Hizmet Alım Giderleri	133 455	258 336	318 685	93,6	23,4	8,3	8,2	7,1
04 - Faiz Giderleri	180 852	329 800	565 596	82,4	71,5	11,3	10,5	12,7
05 - Cari Transferler	626 828	1 224 381	1 681 997	95,3	37,4	39,1	39,1	37,6
06 - Sermaye Giderleri	131 282	277 563	315 848	111,4	13,8	8,2	8,9	7,1
07 - Sermaye Transferleri	25 492	35 879	37 264	40,7	3,9	1,6	1,1	0,8
08 - Borç Verme	101 978	292 179	359 250	186,5	23,0	6,4	9,3	8,0
09 - Yedek Ödenekler	0	0	88 231			0,0	0,0	2,0
GELİRLER	1 402 038	2 672 470	3 810 149	90,6	42,6	100,0	100,0	100,0
1 - Genel Bütçe	1 364 107	2 608 716	3 753 913	91,2	43,9	97,3	97,6	98,5
01 - Vergi Gelirleri	1 164 988	2 269 584	3 199 534	94,8	41,0	83,1	84,9	84,0
02 - Vergi Dışı Gelirler	179 011	300 526	497 561	67,9	65,6	12,8	11,2	13,1
03 - Sermaye Gelirleri	8 814	11 369	15 984	29,0	40,6	0,6	0,4	0,4
04 - Alınan Bağış ve Yardımlar	11 293	27 237	40 833	141,2	49,9	0,8	1,0	1,1
2 - Öz.Büt.İda. ve Düz.Den.Kur.	37 931	63 754	56 236	68,1	-11,8	2,7	2,4	1,5
BÜTÇE DENGESİ	-201 507	-461 188	-659 421	128,9	43,0			
Bilgi İçin:								
Faiz Dışı Harcamalar	1 422 693	2 803 858	3 903 974	97,1	39,2			
Faiz Dışı Bütçe Dengesi	-20 655	-131 388	-93 825	536,1	-28,6			
Program Tanımlı Bütçe Dengesi	-108 442	-294 381	-323 588	171,5	9,9			

Not: Düzenleyici ve denetleyici kurumların gelir fazlaları, genel bütçe vergi dışı gelirlerinden düşülmüştür.

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Program

TABLO 3 - Merkezi Yönetim Bütçe Büyüklükleri (2022-2023)

	(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)		(Yüzde Değişim)	(Yüzde Dağılım)	
	2022 (1)	2023 (2)	2023 (2)	2022 (1)	2023 (2)
Harcamalar	2.941.420	4.469.570	52,0	100	100
1-Faiz Hariç Harcam a	2.630.517	3.903.974	48,4	89,4	87,3
Personel Giderleri	615.278	952.308	54,8	20,9	21,3
Sosyal Güv.Kur. Devlet Primi	96.842	150.392	55,3	3,3	3,4
Mal ve Hizmet Alımları	257.076	318.685	24,0	8,7	7,1
Cari Transferler	1.126.152	1.681.997	49,4	38,3	37,6
Sermaye Giderleri	276.403	315.848	14,3	9,4	7,1
Sermaye Transferleri	48.882	37.264	-23,8	1,7	0,8
Borç Verme	209.944	359.250	71,1	7,1	8,0
Yedek Ödenekler	0	88.231	-	0,0	2,0
2-Faiz Harcam alan	310.903	565.596	81,9	10,6	12,7
Gelirler	2.802.355	3.810.149	36,0	100	100
Genel Bütçe Vergi Gelirleri	2.353.286	3.199.534	36,0	84,0	84,0
Diğer Gelirler	449.069	610.615	36,0	16,0	16,0
Bütçe Dengesi	-139.065	-654.421	370,6		
(1) Gerçekleşme					
(2) Program					